

Slovenski obrtnik

V Celji, dné 15. januarja 1893. leta.

Naš list.

Slovenci moramo napredovati v vseh strokah in posnemati v vsem to, kar vidimo dobrega pri naprednih sosednih narodih. Slovenci se sicer trudimo v tem resno in to skoro vsi stanovi. Duhovenski in učiteljski stan se od nekdanj živahno gibljeta dejansko, v praktični službi, pa tudi na slovstvenem in javnem polji; baš tako vidimo, da kmetijski stan kolikor toliko stopa na javno polje. Trgovski in sploh obrtni stan se seveda tudi po Slovenskem giblje in razvija, krepko razvija, toda kot celota ne stopa tako čvrsto na dan, ne kaže se v javnem ali političnem in socijalnem obziru kot krepka samostalna celota v veliki slovenski skupini. Slovenski obrtni stan je treba še le organizovati, in to toliko v interesu slovenskih obrtnikov samih, kolikor v interesu Slovenstva sploh. Kdor premišljuje razmere obrtnega gibanja v Avstriji (in sploh po Evropi) v obče, kdor preudarja stanje Slovencev in razmere našega naroda do obrtnikov; mora priti do prepričanja, da je skrajni čas, da se kaj stori za napredek slovenskih obrtnikov na podlagi naše slovenske politike, ker je od tega odvisno boljše socijalno stanje slovenskih obrtnikov na eni strani, in gotovejši napredek našega naroda na drugi strani. Za vse druge stanove se med Slovenci več stori, kakor za obrtni stan. Pa tudi se vsi drugi stanovi skoro brez izjeme na javnem odru bolje prikazujejo in bolje potegujejo za svoje pravice, kakor obrtniki slovenski. Med slovenskimi obrtniki ni videti prave organizacije, ni videti pravega vodstva, pravega spodbujanja in pravega zastopanja; kajti slovensko obrtnstvo nima niti svojega glasila. V Ljubljani izhajal je v dveh dobah dobro uredovani slovenski list „Obrtnik“; a vse to je bilo, pa žalibog prenehalo. Ker pa Slovenci ne smemo mirno gledati, da se posuši le ena sama veja na našem narodnem drevesu; zato smo se mi odločili vso pozornost obračati na obrtni stan.

V Celji se ustanovi v kratkem vseslovensko obrtno društvo, katerega pravila so se že predložila visokemu ministerstvu v potrjenje. Kako

namerava to društvo delovati v prosep slovenskih obrtnikov, razložili bomo, kakor hitro bodo ta pravila potrjena. V drugi vrsti hočemo zdaj, ko nimamo niti jednega samostalnega obrtnega lista slovenskega, pospeševati koristi slovenskih obrtnikov s tem, da bomo pod naslovom „Slovenski obrtnik“ „Domovini“ prilagali list (vsaki drugi številki), ki bode govoril v prvi vrsti o gibanju obrtnije po Slovenskem, v Avstriji in tudi po širokem svetu.

V tej prilogi bi radi razpravljali obrtna vprašanja sploh, kakor jih to razpravljajo drugi listi v Avstriji, katerih je vse polno; le mi Slovenci nimamo nobenega. V tem listu bi radi slovenske obrtnike seznanili z obrtnim gibanjem, ki se vrši po Avstriji; seznanili bi jih radi, kaj se vrši sploh v teh zadevah v naši domovini; kaj se ukrepa, da bi se obrtni sploh ali posamenim strokam koristilo. Priobčevali bi jim, kaj ukrepajo postavodajalni faktorji (državni zbor, vlada), kaj kupčijske in obrtne zbornice, kaj obrtna društva, rokodelske zadruge, prinašali nove postave, naredbes, razsodbe itd. Pri vseh teh poročilih ozirali bi se v drugi vrsti na slovenske razmere; kajti po Slovenskem imamo tudi nekaj obrtnih društev, če tudi le malo delajočih, a temveč pa obrtnih in rokodelskih zadrug, o katerih delovanju se pa žalibog le malo čuje. Z našim listom bi ravno radi delovanje teh zadrug, ki so se na podlagi obrtnega zakona morale obuditi v življenje, oživeli; radi bi videli, da bi te zadruge, katerih je v vsakem okraju nekaj, svoje življenje kazale očitno in v javnost poročale o tem kar koristnega storé. Z našim listom nameravamo važnost obrtnije, kar jo je v dobrih slovenskih rokah, tudi širnemu občinstvu razjasnjevati.

Sploh bi mi radi slovenske obrtnike v tesno zvezo spravili s slovenskimi domoljubi in slovenskim narodom sploh. Mi bi toraj z ene strani radi, da se obrtnija po Slovenskem razširjuje, da raste in se krepeča, pa da se pri tem ozira vedno na to, da je na slovenskih tleh njeno delovanje. Slovensko občinstvo bomo pa z druge strani opozarjali, da krepko podpira v tem duhu delujoče slov. obrtnike.

Naš list bode nadalje v prvi vrsti glasilo vseslovenskega obrtnega društva, ki se snuje v Celji. V drugi vrsti bode razpravljajal, kakor smo rekli obrtna vprašanja avstrijska sploh, kolikor mogoče objektivno toda s posebnim ozirom na male slovenske obrtnike. Nadalje bode list prinašal obširen navod o splošnem obrstvu, navod, ki je bil za posebno knjigo namenjen in ki utegne tudi kot posebna knjiga priti na dan. V posebnem oddelku bode imel razne nove iznajdbe na obrtnem polju. V ta namen stopili bomo direktno v zvezo z obrtniki. Toda naravnost rečemo, v zvezo bi najrajši stopili z našimi slovenskimi obrtniki. Zato pristrčno vabimo vse naše rokodelce, tovarničarje, trgovce in obrtnike sploh, da se oklenejo našega lista, da nam ne bode treba le tujih izdelkov in tujih tvrdk priporočati. Naj torej naši strokovnjaki pri tem listu sodelujejo. Radi jim odpremo velik del našega lista in to posebno v uredniškem delu.

Razen mnogovrstnih novic v obrtnijskih strokah nameravamo v našem listu priporočati posebno vse novice v obrtnih zadevah po Slovenskem, osobito gledé raznih iznajdb, glede obrtnih zadrug, obrtnih šol, obrtnega slovstva itd. V ta namen pa prosimo, da nam naši prijatelji poročajo, kadar se vrše zbori in volitve pri obrtnih zadrugah, pri okrajnih bolniških blagajnah, kadar se pri raznih zborih slovenskih obrtnikov kaj imenitnega sklepa in ukrepa, itd. Posebno pozornost hočemo obračati slovenskim obrtnim šolam in osobito priporočati snovanje in krepko razvijanje slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol. — Toda pri vsem tem prosimo čvrste podpore vse, kateri se z nami strinjajo v tem, da potrebujemo svoje društvo in glasilo v svojem in v interesu slovenstva — vse obrtno občinstvo slovensko, katero Bog poživi!

Starejši brat podaja mlajšemu, kateri se hoče kot rokodelski pomočnik podati na potovanje, pravila modrosti, katerih naj bi se v djanskem življenji držal.

(Prosto prestavil Anton Petriček).

Jaz sem starejši od tebe; tudi sem potoval in videl svet. Znale so mi nevarnosti za mladega človeka, kateri je živel le v domačem kraju in pod vodstvom svojih ljubih starišev in svojega skrbnega mojstra, ako pride med tuje ljudi, v tuje kraje, kjer je brez prijatelja, brez voditelja in svetovalca. Ti si mi dosedaj zaupal — toraj sprejmi prijazno, kar sem v zadnjih dneh nalašč za tebe zapisal:

1. Vedno imej pred očmi namen tvojega potovanja. Glavni namen je pač, da se v tem popolnoma izuriš, kar te bode redilo in kar ti zamore pripraviti prijetno življenje.

V to svrho:

- a) si izvoli kraje, v katerih se za tvojo stroko naučiti zamoreš in kjer tudi lahko največ novega vidiš;
- b) ne mudi se predolgo na enem kraju. Ali se morda v enem kraju lahko vsega naučiš?
- c) skusi si po zvestobi, pridnosti in lepim obnašanjem pridobiti zaupanje in ljubezen tvojega mojstra. On bode pred tabo manj zakrival svojih umetnosti, bode s teboj ravnal, kakor s kakim udom svoje obitelji in te bode ako ga zapustiš, priporočil drugim, spretnim mojstrom;
- d) kjer so šole za rokodelce — obiskuj jih. Vedno bodeš kaj novega slišal in videl, vedno se bodeš kaj novega naučil;
- e) tvoji stroški naj bodo v pravem razmerju z dohodki; misli na krajcar v sili. Bodi hranljiv, reden in snažen. Umazanega in raztrganega ne sprejme nikdo rad pod svojo streho.

2. Previdno govori o javnih zadevah.

3. Bodi previden v tvoji tovaršiji. Slaba tovaršija pokvari lepo obnašanje in zaupanje drugih do nas.

- a) Imej vedno Boga pred očmi in spolni najsvetejše svoje dolžnosti do njega.
- b) Bodi vsakemu pravičen; pa nikar ne misli, da bodo tudi vsi drugi proti tebi pravični. Mala nezaupnost te bode branila, da ne postaneš žrtev ali plen zanikarnih lumpežev.
- c) Bodi vesel z veselimi; divjemu pijančevanju in razveseljevanju se pa odtegni. Ako bi pa tega storiti ne mogel, bodi zmeren v uživanju.
- d) Ne vtikaj se v razpore in besedovanja tujih.
- e) Nikdar ne bodi za sodnika — pri eni stranki se gotovo zameriš.
- f) Zaradi dobička — ogni se igre.
- g) Ne bodi občutljiv in ne zameri nikomur zaradi šaljive besede.
- h) Ne govori nič hudega o tvojih tovariših za njih hrbtom. Kar ti ni prav, to jim povej v lice. Ljubše jim bode, da to slišijo iz tvojih ust, nego iz tujih.

4. Bodi proti vsacemu vljuden; tudi proti osebam, katerih ne moreš ljubiti in spoštovati. Med uljudnostjo in zaupnostjo je velik razloček.

5. Prav pridno piši svojim starišem in svojim sorodnikom. To obudi in ohrani dobre sklepe in jih pomaga izvrševati.

Ako bodeš med tujimi ljudmi tako živel, smejo tvoji stariši, brati in sestre upati, da se bodeš povrnil v domovino kot popolnoma izurjen v tvoji stroki, ter zdrav na duši in telesu.

Nove iznajdbe.

(Neizgorljivi vžigalec.) Kurilcem peči in kuharicam večkrat nagaja, kadar hočejo zakuriti, če nimajo dovolj suhih trsk (tresk). Mučijo se in mučijo, da je joj; pomagajo si nekoliko s petrolejem. Zelo praktična je v tej zadevi iznajdba neke tovarne v Mnihovem, katero zastopa gosp. Wohlmuth v Schärdingu v Gornji Avstriji. Ta je napravila ljuknjičasti ilovnati valjar, ki v ognju ne zgori. Ta valjar je v plehati posodici. Nanj se vlije malo petroleja, in valjar se prižge, vtakne se v peč, in naloži nanj drv ali oglja; v 8—10 minutah se vnamejo od tega neizgorljivega valjarja tudi najdebelejša, celó mokra polena in oglje. Valjar se vzame zopet iz peči ali pa v njej pusti, vsaj ne zgori in je zopet za rabo, baje tritisočkrat in več. En tak vžigalec stane 30 kr. Kdor nima dovolj tresk, naj si ga kupi; ne bode mu žal.

(Črtalniki iz aluminija.) Iz aluminija, iz katere kovine se že mnogovrstne reči izdelujejo, dela neka tovarna na Nemškem (v Frankfurtu ob Meni) tudi črtalnike za pisanje na škrlinate table. Ta pisala imajo to prednost, da so zelo mehka in lahka, da ne zarjavé in da nič ne diše. Njih cena, ki pa nam ni znana, — čeravno so nam na ogled poslani komadi po zunanji obliki zelo všeč, — bode menda previsoka, da bi mogli že zdaj „kamenčke“ izpodriniti.

(Krožni cilindrični snažilec.) Prav praktična iznajdba je Schillerjev (v Godebergu ob Reni) snažilec svetilniških cilindrov. Na pripravnem ročniku je žica, ki ima dva konca, na katero se natakne klopčiča iz volne starega platna ali usnja. Mej temi, ko drži cylinder leva roka s pripravnim ročajem, ki je tudi že na tem snažilcu, goni desna žico po cilindru gor in dol. Pri tem se vrtita snažilna klopčiča na okrog in takoj je cylinder od znotraj osnažen. Če se nam pošlje tudi slika tega praktičnega snažilca, ki se je nam na ogled poslal natisnemo jo v bodoči številki. Ta hišna priprava stane 50 kr.

Drobtine.

(Vseslovensko obrtno društvo) se snuje v Celji. Osnovni odbor je sestavljena pravila že predložil v ministerstvu v potrjenje.

(Obrtna postava) od l. 1883 se namerava v marsikaterem obziru spremeniti in popolniti, kar bomo razlagali v bodočih številkah.

(Radi premembe obrtne postave) skliče štajerska obrtna zaveza v Gradci skupščino, ki se bode posvetovala o nasvetovanih premembah v zadevi tega zakona, ki mnogim v marsičem ne ugaja.

(Slovensko obrtno slovstvo.) Naučno ministerstvo je potrdilo za rabo v slovenskih obrtnih šolah Funtekovo: Obrtno spisje (cena 60 kr.) in dr. Romihovo: Obrtno knjigovodstvo (cena 1 gld. Obe knjigi ste izišli v D. Hribarjevi zalogi v Celji in se ne priporočati samo učencem obrtnih šol, ampak tudi vsem obrtnikom, pomožnim in samostojnim osebam obrtnega stanu. O mnogovrstni vsebini teh knjig bomo itak še imeli priliko govoriti v našem listu. G. dr. Romih piše tudi obrtno računstvo. —

(Slovenske obrtno-nadaljevalne šole) nadzorujeta kot vladna komisarja dva graška profesorja, ki nista slovenščine zmožna. Zato vložijo „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ v smislu slepa lanskega občnega zbora v Kranji na vlado prošnjo, da se ta nedostatek odpravi. Vsaj imamo na ljublj. obrtnih šolah slovenščine zmožne učitelje.

(Kaj naj storé državni poslanci še za povzdigo našega obrta.) Naši poslanci pri sedanjih državnozborskih spletkah pač ne morejo dosti doseči v političnem oziru za svoje rojake, zaradi tega pa naj bolj skrbé za gospodarski blagor v smislu prestolnega govora. Slovenski obrtniki in rokodelci so povsod na glasu kot jako dobri in spretni delavci, katerim pa le prepogosto manka podvzetnega duha, ter vsled tega vedno odvisni ostanejo od premetenih tujcev. Tem neugodnostim bi gotovo mnogo odpomogle strokovne šole. Po dolgem naporu dosegli smo že tako šolo za lesni obrt, potrebujemo pa še jednako za kovinski obrt. Tudi občnih rokodelskih šol bi jako potrebovali, posebno pa še nižjo drugo razredno rudarsko šolo, kakoršno imajo perijodično v Celovcu pod imenom „Bergschule“, kajti slovenskih rudokopov imamo jako veliko, ki pa zaradi nešolanja ostanejo vedno le težaki. Toda take šole morajo biti osnovane na zdravi podlagi. Jezikovni pouk ne sme biti glavni ter vplivati na učencev napredek, ker potem se primeri, da obrtni učenci, ki so izvrstni delavci in tudi risarji zaostajajo zaradi neznanja jezika za drugimi manj sposobnimi. Materni jezik in naj si bode tudi še nemški naj se poučuje na teh šolah kot obligatni predmet,

toda nevspehi v tem predmetu ne smejo biti merodajni in ovirati strokovno izobraženost!

(Odlikovanje.) V Draždanah izhajajoča „Europäische Modenzeitung“ prinaša v svoji prvi letošnji številki članek o racijonelnem obrtnem poslovanji. Ta članek je rešitev na razpisane naloge za darilo. Mej 155 uredništvu došlimi rešitvami, pripoznalo se je prvo darilo ljubljanskemu narodnemu krojaškemu mojstru gosp. M. Kuncu. Čestitamo gosp. Kuncu, ki je prvi strokovnjak v obrtnih zadevah na slovenskem. On je uredoval, kakor znano, svoje dni tudi list „Obrtnik“, ki je v Ljubljani izhajal. Sedaj pa bode pristopil našemu listu kot sotrudnik.

(C. kr. obrtna strokovna šola za lesno industrijo in ona za umetno vezenje in šivanje čipek v Ljubljani), kateri ste pod enim istim vodstvom (gosp. Šubica J.), izdali ste lani prvo letno izvestje v slovenskem jeziku, ker ste tudi učilnici slovenski. O teh slovenskih obrtnih šolah hočemo večkrat svojim čitateljem poročati. Za danes povemo, da se je tudi podporno društvo za učence in učenke teh šol ustanovilo.

(Pri grajenji dolenskih železnic) in sicer na progi Ljubljana-Kočevje delalo je v oktobru in novembru povprek 3000 navadnih delavcev, 400 rokodelcev in 170 vprežne živine. Na progi Grosuplje-Novomesto-Straža delalo je v tem času 1140 navadnih delavcev, 700 rokodelcev in 52 vprežne živine. V obče delo prav dobro napreduje in vse kaže, da bodeta železnici v določenem času dodelani.

(Zoper tako zvane konfekcionarje,) t. j. prodajalce rokodelskih izdelkov bode vsled spodbuje kupčijskega ministra izdalo ministerstvo notranjih zadev opomin na vse obrtne gosposke, katere naj pazijo na te konfekcionarje, da ne bodo svojega delokrožja prekoračili, t. j., da ne bodo sami, ker niso v rokodelstvu izučeni izdelovali ali izdelovati dali rokodelskih izdelkov.

(Nov statistični izkaz o štajerski obrtniji) pripravlja graška kupčijska in obrtnijska zbornica; utegne še v tem letu priti na svetlo.

(Postavni načrt) v zabrambo s. eparskih razprodaj, ki tako škodujejo poštenim trgovcem in obrtnikom, se je predložil državnemu zboru.

(Čudna firma). V Avstriji je kupčijska hiša, ki ima naslov: „Prodajalec fabrike in tovarničar čevljev“. Takim spakam v trgovini naj bi postave ali vsaj vlade pokazale pot — iz adresnih knjig in — iz trgovine.

(Šolarska delarna v Krškem) je bila konec l. l. priredila lepo izložbo svojih izdelkov. Videli smo tu ne samo začetke v mizarški stroki, ampak tudi reči iz strugarstva. Marljivi in v tej stroki zelo izvedeni učitelj te delarne g. Rozman, je izdelal tudi fotografični aparat in bode učil nekatere odrasle učence fotografovanja. Sicer je omenjeni gospod obljubil za naš list obširnejše poročilo o tej razstavi in delarni sploh.

(Svobodno razprodajo) nekaterih rokodelskih izdelkov, n. pr. ključev in več takih reči namerava vlada s posebno naredbo zabraniti, kar bode posebno rokodelcem koristilo.

(Zastopniki interesov malih obrtnikov), ki razpolagajo le z malim kapitalom, se trudijo, da bi se v Avstriji vpeljal običaj plačevanja v gotovini in da bi se dela oddajala naravnost malim obrtnikom, ne samo velikim podjetnikom.

(V Hrastniku) se bode z dovoljenjem deželnega šolskega sveta otvorila obrtno-nadaljevalna šola. Vrlo dobro! Takih šol je vse premalo na Slovenskem Štajerju. Na Kranjskem jih je več. Naj bi se torej tudi tu, posebno po trgih in mestih osnovala. Potrebne knjige že imamo za te učilnice. Sicer pa želimo, da bi učitelji teh šol nam kaj poročali o uredbi in napredku teh učilnic.

(Ustrahovalna pravila za obrtno-nadaljevalne šole). Ker so rokodelski učenci, ki obiskujejo te zavode, precej žive narave, večkrat celó razposajeni in razdivjani, za to je treba za nje posebno ostrih šolskih postav, sicer prekucnejo šolo in učitelja, in potem je ves poduk brez reda in strahu komaj piškavega oreha vreden. Zato je sestavilo vodstvo obrtno-nadaljevalne šole v Krškem posebna pravila za ustrahovanje svojih učencev. Ta so se učencem prebrala v pričo mojstrov, g. okrajnega glavarja in župana. Po primernih govorih gg. učiteljev in g. okr. glavarja so obljubili vsi mojstri, da hočejo učitelje v njihovem trudu podpirati. Ravno tako je ponudil sam okrajni glavar svojo pomoč, ako bi bilo v slučaju upora kakega učenca to potrebno. Tako je prav! Vzajemno se moramo pri vzgoji mladine podpirati.

(Premoga) nemškega se mnogo zvozi tudi v Avstrijo. Na Dunaji nekateri rabijo premog samo iz Nemčije. Lahí, ki nimajo doma skoraj nič premoga, so ga dosedaj tudi zvečine kupovali na Nemškem. Pomorsko ministerstvo pa je zadnji čas odpovedalo Nemcem in jelo kupovati angleški premog, ki je precej bolji in ni dražji, nego nemški.